

Türkiye’de Sosyal Belediyecilik ve Sosyal Bütçe Uygulamaları: Çanakkale Belediyesi Örneği*

Selçuk İPEK** & Benan ÇIPLAK***

Özet

Adil ve insan onuruna yakışır bir hayatı, toplumun bütün kesimlerince yaşanabilir kılmakla görevli olan merkezi yönetim, başarılı olmak adına yerel yönetimlerle işbirliği içinde çalışmaktadır. Toplumun yaşam standardını yükseltmeye yönelik sosyal politikalar da bu anlamda önem kazanmaktadır. Sosyal politikaların hayata geçirilmesine yönelik harcamalar sosyal harcamalar olarak adlandırılabilir. Yerel yönetim birimleri içerisinde halka en yakın birim olan belediyelerin sosyal alanda yaptıkları harcamalar ise bir bütün olarak sosyal bütçe ile değerlendirilebilir. Bu bağlamda hazırlanan çalışmanın temel amacı Çanakkale Belediyesi’nin sosyal hizmetlere ayırdığı harcamalar ile sosyal belediyecilik algısı ve öneminin ortaya konulmasıdır. Bu amaç doğrultusunda Çanakkale Belediyesi bütçeleri ve faaliyet raporları doğrultusunda durum değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Belediyecilik, Sosyal Bütçe, Çanakkale Belediyesi

Abstract

State is responsible for providing a decent life for its citizens which at least include a life standard that is suitable to human dignity and it works in collaboration with local governments to be successful in this aim. Social policies which target raising the living standards of the society gain importance in this sense. Required expenditure for the implementation of social policies can be called social spending. Expenses of local governments and particularly the municipalities as the primary units for social assistance to citizens are referred to as social budget. In this context, the aim of this study is to put forward the current state

* Bu makale, Doç. Dr. Selçuk İPEK danışmanlığında Benan ÇIPLAK tarafından hazırlanan Yüksek Lisans Tezi kapsamında yazılmıştır.

** Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İİBF, Maliye Bölümü, selcukipek@comu.edu.tr

*** Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, SBE, Maliye Bölümü, benancioplak@gmail.com

of social municipality perception and municipal spending allocated to social services by Canakkale Municipality. A situational analysis is also conducted through the budgetary and operational reports of Canakkale Municipality.

Keywords: Social Municipality, Social Budget, Çanakkale Municipality

GİRİŞ

Egemenliği altındaki vatandaşlarına güvenlik, adalet, sağlık, eğitim gibi birçok alanda hizmet sunmak ve vatandaşlarının memnuniyetini sağlamakla görevli olan devlet mekanizması; ekonomik krizler, yenedünya düzeni, nüfus artışı gibi nedenlerle görev tanımında ve yapısında değişikliklere gitmektedir. Ülkeler ve ideolojiler arasında da farklılık göstermesine rağmen, genel itibarıyla küreselleşme süreci, beraberinde yerelleşmeyi de ön plana çıkaran bir yapı geliştirmiştir. Merkezi yönetim birimleri görevlerini yerel yönetim birimleriyle paylaşmaya ya da tamamen yerel yönetim birimlerine devretmeye başlamışlardır.

Halka en yakın, ihtiyaç tespiti ve hizmet sunumunda da en verimli yerel yönetim birimi olan belediyeler ise bu süreçte daha fazla önem kazanmaya başlamışlardır. Artan görev yükleri belediyelere yeni sorumluluk alanları da tahsis etmiş ve özellikle sosyal sorumluluklar çerçevesinde sosyal belediyecilik anlayışının gelişmesine neden olmuştur.

Harcamaların yapılmasına ve gelirlerin toplanmasına izin veren ve detaylı veri sunan bütçeler, sosyal belediyecilik anlayışı ile birlikte değişmeye başlamıştır. Sosyal bütçe olarak adlandırılan bütçeler, belediyelerin sosyal hizmetlerine ihtiyaç duyan kesimlere yönelik harcamaların detaylı analizine olanak sağlamaktadır. Belediyelerin bütçelerindeki harcamalardan, hanehalkına yapılan transfer harcamaları ve sosyal amaçlı hizmet birimlerinin harcamaları sosyal bütçenin tespitine yönelik önemli veri kalemleridir.

Çalışmada sosyal belediyecilik kavramının ortaya çıkışı ve gelişimine kısaca değinilmiş, sosyal bütçenin kavramsal açıklamasından sonra Çanakkale Belediyesi'nin bütçe uygulamaları sosyal bütçe açısından değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmede belediye bütçeleri ve faaliyet raporlarındaki harcama verilerinden yararlanılarak Çanakkale Belediyesi'nin sosyal hizmet birimlerinin sosyal harcama gerçekleştirmeleri ve performans sonuçları ortaya konulmuştur.

SOSYAL BELEDİYECİLİK KAVRAMI

Günümüzde küreselleşen dünyanın doğurduğu fırsatları ve tehditleri dikkate alarak yerel ihtiyaçlara ve koşullara cevap veren yönetim stratejileri ve mekanizmalarının geliştirilmesinde belediyelerin çok önemli rolleri bulunmaktadır. Yerel değerleri ve yerel kaynakları, yerel ihtiyaçlara göre korumak ve kullanmak zorunluluğu, belediyelerin görev alanını genişletmekte ve önemini artırmaktadır. Bu anlamda yörenin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasında sosyal politikaları belirlemek ve uygulamak belediyeler için çok önemli hale gelmektedir¹.

Sosyal belediyecilik, belediyelerin sosyal fonksiyonlarını arttıran ve sosyal yaşam içinde aktif hale gelmelerini sağlayan, yani sosyal devletin gereklerini gerçekleştirmeye yönelik olarak belediyelere yeni birtakım görevler yükleyen bir anlayıştır². Sosyal belediyecilik, ulus devletin tüm toplumsal kesimleri ve bireyleri homojenleştirici ve kâğıt üstünde de olsa eşitleyici politikalarının gerçekleşme ihtimalinin ve imkânlarının ortadan kalkması ile en azından toplumun yoksul kesimlerine dönük kısa, orta ve uzun vadeli politikalar üretmede belediyelerin aktif roller üstlenmesidir³.

Sosyal belediyeciliği belediye sosyalizmi ile özdeşleştirmek de mümkündür. Belediye sosyalizmi, bütünüyle demokratik bir kent yönetimi için gerekli koşullarını sağlayabilmek için kapitalizmin sivri uçlarını ve aşırı devletçiliğin hantallıklarını bertaraf etmeye yönelik bir hareket olarak algılanabilir⁴.

TÜRKİYE’DE SOSYAL BELEDİYECİLİĞİN ORTAYA ÇIKIŞI VE GELİŞİMİ

Merkezi idarenin neden olduğu gelir dağılımını bozucu, bölgesel kalkınmayı engelleyen, kaynak dağılımında eşitsizliği artıran politikalar, kent yaşamında belli bölgelerde yaşayanları muhtaç hale getirirken, kırsalda

1 Özcan Sezer ve Tarık Vural, “Küreselleşme Yerelleşme Etkileşimi Çerçevesinde Yerel Yönetimlerde Kalkınma Odaklı Yerel Sosyal Politikalar”, (Ulusal Kalkınma ve Yerel Yönetimler IV. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri-2, Türkiye ve Ortadoğu Anme İdaresi Enstitüsü, Ankara, 2009), s. 803.

2 Ahmet Turan Adıyaman ve Salim Demirel, “Sosyal Belediyecilik Üzerine Bir İnceleme: Ankara Büyükşehir Örneği”, Dış Denetim Dergisi, Nisan-Mayıs-Haziran 2011, s. 116.

3 Bedrettin Keşgin, “Kentsel Yoksulluğa Yönelik Yerinden ve Yerel Müdahale: Sosyal Belediyecilik”, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 26, Ağustos 2012, s. 177.

4 Harun Uslu, “Sosyal Politika Açısından Belediyeler ve Sosyal Belediyecilik”, içinde Kemal Özden, (der.), Yerel Yönetimlerde Güncel Sorunlar ve Tartışmalar, (2013), s. 101.

da önemli sorunlarla karşı karşıya kalınmasına neden olmaktadır. Bütün bu sebepler, merkezi idarenin bu alanlardan uzaklaşmasına yol açmıştır.

Bu doğrultuda sosyal devletin yereldeki uygulayıcısı olarak yerel yönetimler güçlendirilmiş, sosyal devletin üstlendiği roller, yerel yönetimlere devredilmeye başlanmıştır. Bu durum yerel yönetimlerin en önemli birimi olan belediyelerin sosyal belediyelere dönüşmesine neden olmuştur⁵.

Türkiye’de sosyal belediyeçilik olarak nitelendirilebilecek uygulamalar 1970’li yıllarda başlamıştır. 1970’li yıllarda belediyeler; birlikler, kooperatifler, şirketler, mahalle temsilciliği ile katılımı arttırarak, sivil toplum ile sendika ve meslek odalarını da yönetime dâhil ederek, yeni belediyeçilik uygulamalarını hayata geçirmişlerdir⁶. 1980’li yılların ortalarından itibaren, sosyal sorunlarla ve kentsel yoksullukla mücadele doğrultusunda yerel yönetimler, özellikle de belediyeler aracılığı ile geçici çözümler üretmiş, kent yoksullarına yönelik ayni ve nakdi yardımlarla, bu önemli sorunun üstesinden gelmeye çalışmışlardır⁷. 1990’lı yıllarda ise bu uygulamalar hız kazanmıştır. Bazı belediyelerin gelirleri geçmiş dönemlere kıyasla artmış, buna bağlı olarak da bir yandan eğitim seviyesi yükselen, kentsel ve sosyal hizmet talebi büyüyen ve çeşitlenen nüfusun, diğer yandan da göçle kente gelen ve giderek yoksullaşan kentli kitlelerin ihtiyaçlarını karşılamak için sosyal hizmet merkezli politikalara daha çok yer vermişlerdir. Geçmiş dönemlerden fakir, kimsesiz, engelli ve yaşlı kimselere aşevlerinde sıcak yemek, yiyecek, giyecek verilmesi biçiminde devralınan sosyal yardımlar, 1990’lı yıllardan sonra hem tür ve kapsam bakımından artış göstermiş, hem de farklı belediye birimleri tarafından sağlanır hale gelmiştir. Engelli merkezleri, huzurevi, kadın ve çocuk sığınma ev ve merkezleri, hastane, poliklinik ve sağlık merkezlerinin kurulması ve kapsamlı meslek ve beceri kazandırma kurslarının düzenlenmesi birçok belediyenin temel hizmetleri arasına girmiştir⁸. 2000’li yıllar yaşanan toplumsal ve idari dönüşümün yasal düzeyde karşılık bulduğu dönemlerdir. Belediyeler, kalıcı şekilde işsizlik ve yoksulluk sorunları çözülünceye kadar yoksulluğun derinleşmesini

5 Hüsamettin Efe, ‘Türkiye’de Sosyal Belediyeçilik Bayrampaşa Belediyesi Örneği’, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, 2012), s. 33.

6 Bedrettin Kesgin, ‘Yoksulluğa Yerel Müdahale “Sosyal Belediyeçilik” Karşılaştırmasında Eminönü ve Beşiktaş Belediyeleri Örnekleri’, (Basılmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2008), s. 97.

7 Şenol Adıgüzel, ‘Kentsel Yoksullukla Mücadelenin Bir Aracı Olarak “Sosyal Belediyeçilik” Antakya Belediyesi Sosyal Belediyeçilik Uygulamaları’, içinde Yakup Bulut, Veynel Eren, Sedat Karakaya, Abdullah Aydın (ed.), Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar, (2013), s. 362.

8 Ethem Kadri Pektaş, ‘Türkiye’de Sosyal Belediyeçilik Uygulamaları ve Temel Sorunlar’, Sakarya Üniversitesi Akademik İncelemeler Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 1, 2010, s. 12.

engelleyecek bir sosyal organizasyon işlevi görmektedir⁹.

Son yıllarda üzerinde oldukça fazla çalışmalar yapılan sosyal belediyecilik konusu, her belediye açısından farklı bakış açılarıyla şekillendirilebilmektedir. Bu konuda üzerinde fikir birliğine varılan kesin bir tanım yoktur. Ancak çalışmalarda birlik sağlanması, bütçe analizlerinin daha doğru yapılabilmesi için hangi harcamaların sosyal belediyecilik gereği olduğunun netleştirilmesi gerekmektedir¹⁰.

SOSYAL BÜTÇE ANLAYIŞI

Kamusal sosyal harcamalar her yerde toplam kamu harcamalarının önemli bir payı olarak kullanılır. Bu nedenle sosyal politikaya yönelik bütün kararların kamu maliyesi üzerinde önemli bir etkisi vardır. Bu durum sosyal politika yapımcıların değişik sosyal programlar tasarlamasının nedenidir. Ayrıca dikkatli ve kapsamlı bir finansal planlamayı gerektirir¹¹. Bütçe, uzun vadeli sosyal stratejinin uygulanmasında devlete yardımcı olmak için bir mekanizma olabilir. Hükümetin bütçe kararları insanların gündelik yaşamlarını ve gelecek planlarını etkiler¹². Bu anlamda sosyal bütçeler de önem taşımaktadır.

Sosyal bütçeler, daha önceden var olan raporlar ve veriler ile birlikte oluşturulan belgelerdir. Bu belgeler, alınan kararların toplumsal ve çevresel etkileri konusunda çeşitli menfaat sahiplerinin bilgilendirilmesini sağlarlar. Sosyal bütçe raporlarının son kullanıcıları ilgili paydaşları da kapsar. Bunlar bir şirketin veya kurumun doğrudan temsilcileri olabileceği gibi aynı zamanda dolaylı olarak kurumsal veya siyasi eylemlerin sonuçlarından etkilenen kimseler de olabilmektedir¹³.

Sosyal bütçeleme iki temel bileşenden oluşmaktadır: İlk bileşen istatistiksel temeldir; örneğin metodolojik olarak bir ülkenin geçmişte belirli bir

9 Neslihan Koç ve Mustafa Ökmen, ‘Sosyal Belediyecilik Anlayışı Çerçevesinde Seçilmiş Belediyelerin Sosyal Bütçelerinin Değerlendirilmesi’, Maliye Dergisi, Sayı: 168, Ocak-Haziran 2015, s. 71.

10 Murat Şeker, ‘Yerel Yönetimlerde Sosyal Bütçe Anlayışı’, içinde Figen Altuğ, Özhan Çetinkaya, Selçuk İpek (ed.), Mahalli İdareler Maliyesi Üzerine Yazılar, (2010), s.283.

11 Michael Cichon, Krzysztof Hagemeyer and Wolfgang Scholz, ‘Social Budgeting in Transition Economies’, International Social Security Review, Vol. 54, 2001, s. 193.

12 Shaista Alam, Abida Sultana, Mohammad S. Butt, ‘Does Social Expenditures Promote Economic Growth? A Multivariate Panel Cointegration Analysis for Asian Countries’, European Journal of Social Sciences, Vol.14, No. 1, 2010, s. 45.

13 Ubaldo Comite, ‘The Introduction of Accountability Into Political Parties By Way of A Social Budget: The Italian Experience’, Business and Management Review, Vol. 3, No. 5, 2013, s. 25.

süre boyunca sosyal güvenlik sisteminin gelirlerin ve harcamaların tutarlı bir derlemesidir. İkinci bileşen ise gelir gider tahminleridir. Normalde orta vadeli bir periyotta ve/veya alternatif ekonomik, demografik ve/veya yasal varsayımlar altında sosyal harcamalar ve gelirlerin simülasyonlarıdır. Bu bileşenlere sosyal bütçe denilmektedir. Ulusal bir sosyal bütçenin kesin bileşenleri ülkeden ülkeye değişken olabilir. Fakat bütün bütçelerde temsil edilen bazı çekirdek elementler vardır. Harcama açısından bunlar: İstihdamla ilgili sosyal güvenlik harcamaları, kamu tarafından finanse edilen sosyal koruma harcamaları, özel sektör ya da kolektif sosyal koruma harcamalarına yönelik anlaşmalardır¹⁴.

Sosyal bütçe; bütçedeki eğitim, sağlık, sosyal güvenlik ve sosyal yardım harcamalarını; eşitlik, gelir dağılımı, yoksulluk, istihdam ve sosyal içerme gibi kriterleri gözeterik düzenler ve bu düzenlemeyle toplumdaki dezavantajlı kesimlerin (kadınlar, çocuklar, gençler, işsizler, yaşlılar ve engelliler gibi) olumlu yönde etkilenmesini amaçlar¹⁵.

ÇANAKKALE BELEDİYESİ'NİN SOSYAL BÜTÇE UYGULAMALARI

Belediyelerde bütçe, bir mali yıla ait gelir ve gider tahminlerini gösterip, gelirlerin toplanmasına ve harcamaların yapılmasına izin veren belgedir. Belediye bütçesi, izleyen iki yılın gelir ve gider tahminlerini de içerir. Bütçede gelir ve gider denkliliği esastır. Fakat günümüzde belediyeler merkeze bağımlı bir konumda olup kaynak ihtiyacı çekmektedirler. Kaldı ki her belediyeye yüklenen görevler ve belediyelerin bu görevleri gerçekleştirme düzeyleri farklılık göstermektedir. Bu farklılık finansman ve harcama kalemlerine de yansımaktadır.

Sosyal belediyeciliğin uygulamada somut yansıması olan sosyal bütçe, ihtiyaç analizlerine göre hazırlanmalıdır ve uzun dönemli sosyal hizmetleri hedef edinmelidir. Bütçenin sosyal bütçe olma özelliğini törpüleyen en önemli nokta ise istihdam artırıcı tedbirlerin bütçe içindeki mevcudiyetinin yetersiz olmasıdır. Geçici tedbirlere dayanan sosyal harcamalar uzun dönemde sosyal içermeyi gerçekleştiremeyecektir¹⁶. Sosyal belediyecilik kapsamında yürütülen faaliyetler de belediyelerin mali yapıları ve kentlilerin ihtiyaçlarına göre değişiklik göstermektedir. Bu bağlamda Çanakkale

14 Cichon et al., a.g.m., s. 194-195.

15 Murat Şeker, Yerel Yönetimlerde Sosyal Bütçeyi İzleme Raporu, (İstanbul: Tesev Yayınları, 2011), s. 22.

16 Şeker, a.g.m., s. 22.

Belediyesi özellikle eğitim, yoksulluk ve yoksunluk alanlarına önem vermekte ve bu alanlarda fırsat eşitliğini sağlamaya çalışmaktadır.

Çanakkale Belediyesi sosyal sorunlara yönelik hedeflerini ve bu hedefler doğrultusunda gerekli faaliyetlerin muhatabı olan kesimleri belediyenin performans programlarında net olarak belirtmiştir. Dezavantajlı gruplar olarak adlandırılan kesim mümkün olduğunca geniş tutulmuştur. Belirtilen faaliyetler, öğrencilere verilen maddi yardımlardan kurslara, engellilere yönelik ulaşım hizmetlerinden aynı ve nakdi yardımlara, yaşlılara yönelik evde temizlik ve bakım hizmetlerinden huzurevlerine kadar çeşitli şekillerde ortaya çıkmaktadır¹⁷.

Sosyal belediyecilik alanındaki sorunların başında kadın sığınma evleri gelmektedir. Kadın sığınma evleri ile ilgili sorunlardan biri hiç olmaması, diğeri de kapasitesinin ne olacağıın belirtilmemiş olmasıdır. İncelediğimiz Çanakkale Belediyesi’nin sadece merkez nüfusu 100.000’in üzerinde olmasına rağmen belediyeye bağlı bir kadın sığınma evi bulunmamaktadır. Belediyelerin sığınma evi açmaları için gerekli olan 100.000 ve üzeri nüfus şartının düşürülmesi, sığınma evi olmayan belediyeleri zorlayıcı önlemler alınması ve her belediyenin nüfus büyüklüğüne göre belirlenecek kapasitede sığınma evi hizmeti vermesi önemli bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁸.

Belediyelerde “Sağlık ve Sosyal Hizmetler”, “Kültür ve Sosyal İşler”, “Sosyal Hizmetler” gibi isimlerle anılan birim/daire başkanlıklarına ayrılan bütçe ödenekleri, sosyal bütçenin izlenmesi açısından önemli birer veri kaynağı olarak değerlendirilebilir¹⁹. Çanakkale Belediyesi bu bağlamda da 05.06.2014 tarih ve 96 sayılı Meclis Kararı ile Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü ile Sağlık İşleri Müdürlüğü’nü kurmuş ve bu sayede sosyal harcamalarını artırmayı, kurum içinde sistematik bir yapı oluşturmayı hedeflemiştir.

17 Koç ve Ökmen, a.g.m., s. 75.

18 Koç ve Ökmen, a.g.m., s. 76.

19 Şeker, a.g.m., s. 31.

Tablo 1: Çanakkale Belediyesi Sosyal Hizmetler Birimleri ve Sosyal Harcama Gerçekleşmeleri (TL)

Yıllar	Eğitime ve Öğrencilere Destek Programı		Sosyal Yardım Programı		Defin ve Mezarlıklar		Kültür ve Sanat		Herkes İçin Sağlıklı Yaşam Programı	
	Bas. Yay. ve Halkla İliş. Müd.	284.170	Bas. Yay. ve Halkla İliş. Müd.	50.382	İnsan Kay. ve Eğitim Müd.	46.633	Özel Kalem Müd.	271.422	İnsan Kay. ve Eğitim Müd.	23.605
2011	Bas. Yay. ve Halkla İliş. Müd.	284.170	Bas. Yay. ve Halkla İliş. Müd.	50.382	İnsan Kay. ve Eğitim Müd.	46.633	Özel Kalem Müd.	271.422	İnsan Kay. ve Eğitim Müd.	23.605
2012	Bas. Yay. ve Halkla İliş. Müd.	382.525	Bas. Yay. ve Halkla İliş. Müd.	92.594	İnsan Kay. ve Eğitim Müd.	120.698	Özel Kalem Müd.	458.405	İnsan Kay. ve Eğitim Müd.	18.210
2013	Bas. Yay. ve Halkla İliş. Müd.	278.807	Bas. Yay. ve Halkla İliş. Müd.	154.447	Bas. Yay. ve Halkla İliş. Müd.	314.361	Özel Kalem Müd.	1.352.271	Bas. Yay. ve Halkla İliş. Müd.	5.932
2014	Bas. Yay. ve Halkla İliş. Müd.	459.553	Bas. Yay. ve Halkla İliş. Müd.	26.137	Bas. Yay. ve Halkla İliş. Müd.	70.572	Kültür ve Sosyal İşler Müd.	301.493	Sağlık İşleri Müd.	6.037
	Kültür ve Sosyal İşler Müd.	250.512	Kültür ve Sosyal İşler Müd.	85.760	Sağlık İşleri Müd.	102.125				

Kaynak: Çanakkale Belediyesi 2011, 2012, 2013 ve 2014 yıllarına ait faaliyet raporlarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 1’de görüldüğü gibi, 2011 ve 2014’te en çok harcama eğitime ve öğrencilere destek programlarına, 2012 ve 2013’te kültür ve sanat alanlarına yapılmıştır. Tabloda bazı faaliyetlerin müdürlük aktarımları da gösterilmiştir. Defin ve mezarlık hizmetleri 2013 yılında İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü’nden alınarak Basın yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü’ne devredilmiştir. 2014 yılında ise Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü ile birlikte Sağlık İşleri Müdürlüğü de bu faaliyetten sorumlu birim olmuştur. Herkes İçin Sağlıklı Yaşam Programı 2013 yılında İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü’nden alınarak Basın yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü’ne devredilmiştir. 2014 yılında ise Sağlık İşleri Müdürlüğü’nce yürütülmüştür. Kültür ve sanat faaliyetleri 2014 yılında Özel Kalem Müdürlüğü’nden Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü’ne devredilmiştir. Eğitime ve öğrencilere destek programları ile sosyal yardım programlarında ise 2014 yılında Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü’nün yanı sıra Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü de görevli kılınmıştır.

Tablo 2: Çanakkale Belediyesi Sosyal Harcama Gerçekleşmeleri (%)

Yıllar	Eğitime ve Öğrencilere Destek Programları	Sosyal Yardım Programları	Defin ve Mezarlıklar	Kültür ve Sanat	Herkes İçin Sağlıklı Yaşam Programı
2011	0.41	0.07	0.06	0.39	0.03
2012	0.49	0.11	0.15	0.58	0.02
2013	0.32	0.17	0.36	1.56	0.006
2014	0.71	0.11	0.17	0.30	0.006

Kaynak: Çanakkale Belediyesi 2011, 2012, 2013 ve 2014 yıllarına ait faaliyet raporlarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 2’de Çanakkale Belediyesi’nin sosyal harcamalarının bütçe içerisindeki oranları gösterilmiştir. Oranların düşüklüğü dikkat çekicidir. Özellikle herkes için sağlıklı yaşam programına ayrılan pay % 0.006 ile oldukça düşüktür. Yıllar itibariyle oranlar arasında tutarlı bir artış ya da azalış yerine dengesiz bir yapı görülmektedir.

Cari transferler, ilgili mahalli idarelerin görev zararları, mahalli idare yardımları, kâr amacı gütmeyen kurumlara yapılan transferler, hane halkına yapılan transferler, yurt dışına yapılan transferler ve gelirlerden ayrılan paylardan oluşmaktadır. 2013 yılında Türkiye’de belediyeler 2.269.259.000 TL, 2014 yılında ise 2.650.298.000 TL cari transfer harcaması yapmıştır²⁰. Çanakkale Belediyesi ise 2013 yılında 3.013.609 TL, 2014 yılında ise 3.367.404 TL cari transfer harcaması yapmıştır. Çanakkale Belediyesi’nin 2013 yılı itibariyle yaptığı cari transfer harcamaları Türkiye genelindeki belediyelerin toplam cari transfer harcamalarının %0.13’üne denk gelirken, 2014 yılı için bu oran % 0.12’ sine denk gelmektedir.

Sosyal belediyecilikte hedef dar gelirli kimselere yapılan yardımlar ile dezavantajlı tüm kesimlerin ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir belediyecilik anlayışı ise de Türkiye’deki sosyal belediyecilik anlayışının temeli, hanehalkına yapılan sosyal yardımlara dayanmaktadır. Mevcut durum bu iken bütçedeki bu kalem, belediyenin sosyal niteliğini gösterebilecek önemli bir veri olmaktadır²¹.

Hanehalkına yapılan transferler, cari transferler kaleminde yer almaktadır. Buna göre Türkiye’de 2014 yılında belediyeler hanehalkına

20 İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, 2014 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, Haziran 2015, Ankara, s. 74.

21 Koç ve Ökmen, a.g.m., s. 77.

839.609.200 TL, 2013 yılında ise 584.658.100 TL transfer harcaması yapmıştır. Çanakkale Belediyesi ise aşağıda Tablo 3'te görüldüğü gibi hanehalkına 2013 yılında 222.827 TL, 2014 yılında da 434.405 TL transfer harcaması yapmıştır²². Çanakkale Belediyesi tarafından hanehalkına yapılan transferler 2015 yılı ilk 8 ayı itibariyle 202.071 TL'dir.

Tablo 3: Çanakkale Belediyesi Hanehalkına Yapılan Transfer

Yıllar	Hanehalkına Yapılan Transfer (TL)	Gider Bütçesi (TL)	Oran (%)
2013	222.827	117.108.586	0.19
2014	434.405	106.582.839	0.40

Kaynak: Çanakkale Belediyesi 2014 yılı faaliyet raporundan yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 3'te Çanakkale Belediyesi'nin hanehalkına yaptığı transfer harcamalarının belediyenin gider bütçesi içindeki oranı da gösterilmiştir. Oranların 2013 yılında %0.19, 2014 yılında %0.40 düzeyinde gerçekleştiği ve oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 4'te görüldüğü gibi, Çanakkale Belediyesi'nin tahmin ve gerçekleştirme bağlamında performans sonuçları başarılıdır. Genel itibariyle belediye, bütçede tahmin edilen ödenek miktarlarını reelde de gerçekleştirmiştir. 2011 yılında eğitimle ilgili faaliyetler, 2012'de engelli rehabilitasyon merkezi, 2013 ve 2014'te ise kültür ve sanat etkinlikleri en çok harcama yapılan alanlar olmuşlardır.

22 Çanakkale Belediyesi, www.canakkalebel.com.tr, (Erişim Tarihi: 10 Mart 2015).

Tablo 4: Çanakkale Belediyesi Performans Sonuçları (TL)

Faaliyetler	Tahmin				Gerçekleşme			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
Eğitim Kurumlarına Destek Programı, Eğitime Destek Programı, Eğitime Destek Projesi, Gönüllü Öğretmenlik ve Etüt Merkezi	564.000	514.000	930.000	695.000	616.170	689.098	524.988	713.701
Sosyal Yardım Programları	71.000	300.000	420.000	770.000	50.382	92.594	204.637	241.332
Çocuk Parkları ve Spor Alanları	208.300	700.000	500.000	-	89.219	292.612	805.937	-
Kültür ve Sanat Etkinlikleri	244.000	694.000	817.000	1.775.000	271.422	458.405	1.352.271	930.067
Engelli Rehabilitasyon Merkezi	-	500.000	40.000	-	-	740.337	320.037	-
Sosyal Market	15.000	22.000	-	-	14.000	19.000	-	-

Kaynak: Çanakkale Belediyesi 2011, 2012, 2013 ve 2014 yıllarına ait faaliyet raporlarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Genel olarak en düşük gerçekleşme oranları yardım programlarında görülmektedir. Özellikle bu alandaki tahmin-gerçekleşme değerleri arasındaki tutarsızlıkların giderilmesi yararlı olacaktır. 2011, 2012 ve 2014 yıllarında eğitim kurumlarına destek programı, eğitime destek programı ve projesi, gönüllü öğretmenlik ve etüt merkezi; 2013 yılında çocuk parkları ve spor alanları, kültür sanat etkinlikleri; 2012 ve 2013 yıllarında engelli rehabilitasyon merkezine yönelik harcamalar, bütçedeki tahminlerin üzerinde gerçekleşmiştir. Bütçede belirtilen tahminler ve gerçekleşme oranları arasındaki fark azaldıkça bütçede performans²³ başarı düzeyinin yükseldiğini söylemek mümkündür. Çanakkale Belediyesi bu bağlamda tam bir denklik yakalayamamış olsa da ortalama oranlara sahiptir.

23 Tahmin edilen ödenek miktarının gerçekleşmiş olması ile sosyal belediyecilik anlamında bir performans değil, bütçesel anlamda tutarlılık adına başarılı bir yapı ifade edilmiştir.

Tablo 5: Çanakkale Belediyesi Performans Sonuçları Gerçekleşme Oranları

Faaliyetler	Gerçekleşme Oranları			
	2011	2012	2013	2014
Eğitim Kurumlarına Destek Programı, Eğitime Destek Programı, Eğitime Destek Projesi, Gönüllü Öğretmenlik ve Etüt Merkezi	% 109.25	% 134	% 56.4	% 102.6
Yardım Programları	% 70.9	% 30.8	% 48.7	% 31.3
Çocuk Parkları ve Spor Alanları	% 42.8	% 41.8	% 161	-
Kültür ve Sanat Etkinlikleri	% 111.2	% 66	% 165.5	% 52.3
Engelli Rehabilitasyon Merkezi	-	% 148	% 800	-
Sosyal Market	% 93.3	% 86.3	-	-

Kaynak: Çanakkale Belediyesi 2011, 2012, 2013 ve 2014 yıllarına ait faaliyet raporlarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Belediyenin performans programında sosyal nitelikli amaçları doğrultusunda gerçekleştirmeyi hedeflediği faaliyetler için belirlediği kaynak ihtiyacına göre Çanakkale Belediyesi'nin sosyal nitelikli faaliyetlerinin 2015 yılında bütçe içindeki payı % 6.2'dir (Tablo 5).

Sosyal harcamalarla ilgili tutarlar bütçede çok önemli bir yer tutmadığından bazı eksik veya fazlalar çok dikkat çekmeyebilir. Ancak bu durum analitik bütçe sınıflandırmasının amaçlarından biri olan hizmet türlerine göre harcamaların doğru belirlenebilmesi ve karşılaştırma yapılabilmesi açısından istenen sonucu engellemektedir²⁴.

SONUÇ

Belde sakinlerinin ortak ihtiyaçlarını karşılamanın yanı sıra, insan odaklı sosyal hizmet ve yardımlara da görev tanımları içerisinde yer veren sosyal belediyecilik anlayışı kapsamında yardımlaşma, dayanışma, birlik, katılım gibi değerlerin de önemi son derece artmıştır. Çanakkale Belediyesi de bu değerleri ön planda tutan bir sosyal belediyecilik anlayışına sahip görünmektedir.

Uygulama sonuçlarına doğrultusunda Çanakkale Belediyesi'nin harcamaları sosyal bütçe kapsamında değerlendirildiğinde ve yıllar itibarıyla harcama düzeyleri göz önüne alındığında harcamaların artış eğilimi göz-

²⁴ Koç ve Ökmen, a.g.m., s. 82.

terdiği görülmektedir. Fakat sosyal harcamaların bütçe içerisindeki payının düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

Çalışmada belediyenin sosyal faaliyetlerini yürüten müdürlüklerinin harcamaları ve belediyenin cari transferler kaleminde yer alan hanehalına yapılan transferler Çanakkale Belediyesi’nin sosyal belediyecilik anlayışı ve sosyal bütçesine yönelik önemli gösterge kaynakları olmuştur. Çanakkale Belediyesi’nin bütçesindeki genel performans sonuçları başarılı bulunsa da yardım programlarında bu gerçekleşme oranlarında tutarsızlıklar görülmektedir. Dolayısıyla bu alanda da dengenin sağlanması yani tahminler ve gerçekleşme oranları arasındaki farkın azalmasının sosyal bütçe açısından olumlu olacağı görüşünden hareketle Çanakkale Belediyesi’nin bütçesinin sosyal bütçe açısından kısmen başarılı olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Şenol. 'Kentsel Yoksullukla Mücadelenin Bir Aracı Olarak "Sosyal Belediyecilik" Antakya Belediyesi Sosyal Belediyecilik Uygulamaları', içinde Yakup Bulut, Veysel Eren, Sedat Karakaya, Abdullah Aydın (ed.), Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar, (2013).
- Adıyaman, Ahmet Turan; Salim Demirel. 'Sosyal Belediyecilik Üzerine Bir İnceleme: Ankara Büyükşehir Örneği', *Dış Denetim Dergisi*, Nisan-Mayıs-Haziran 2011, 115-129.
- Alam, Shaista; Abida Sultana; Mohammad S. Butt. 'Does Social Expenditures Promote Economic Growth? A Multivariate Panel Cointegration Analysis for Asian Countries', *European Journal of Social Sciences*, Vol. 14, No. 1, 2010, 44-54.
- Cichon, Michael; Krzysztof Hagemeyer; Wolfgang Scholz. 'Social Budgeting in Transition Economies', *International Social Security Review*, Vol. 54, 2001, 191-215.
- Comite Ubaldo. "The Introduction of Accountability Into Political Parties By Way of A Social Budget: The Italian Experience", *Business and Management Review*, Cilt:3(5), 2013, 25-36.
- Çanakkale Belediyesi, www.canakkalebel.com.tr, (Erişim Tarihi: 10 Mart 2015).
- Çanakkale Belediyesi 2013 Yılı Faaliyet Raporu, http://www.canakkale.bel.tr/assets/eskisite/dokumanlar/faaliyet_rapor_2013.pdf, (Erişim Tarihi: 10 Mart 2015).
- Çanakkale Belediyesi 2014 Yılı Faaliyet Raporu, <http://www.canakkale.bel.tr/assets/content/2014-yili-faaliyet-raporu-3e8eb.pdf>, (Erişim Tarihi: 10 Mart 2015).
- Çanakkale Valiliği, <http://www.canakkale.gov.tr/tr>, (Erişim Tarihi: 05 Ekim 2015).
- Efe, Hüsametin. 'Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Bayrampaşa Belediyesi Örneği', (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, 2012).
- İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, 2014 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, Ankara, Haziran 2015.
- Kesgin, Bedrettin. 'Kentsel Yoksulluğa Yönelik Yerinden ve Yerel Müdahale: Sosyal Belediyecilik', Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 26, Ağustos 2012, 169-180.
- Kesgin, Bedrettin. 'Yoksulluğa Yerel Müdahale "Sosyal Belediyecilik" Karşılaştırmasında Eminönü ve Beşiktaş Belediyeleri Örnekleri', (Basılmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2008).
- Koç, Neslihan; Mustafa Ökmen. 'Sosyal Belediyecilik Anlayışı Çerçevesinde Seçilmiş Belediyelerin Sosyal Bütçelerinin Değerlendirilmesi', *Maliye Dergisi*, Sayı 168, Ocak-Haziran 2015, 69-84.
- Pektaş, Ethem Kadri. 'Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Temel Sorunlar', *Sakarya Üniversitesi Akademik İncelemeler Dergisi*, Cilt:5, Sayı:1, 2010, 5-22.
- Sezer, Özcan; Tarık Vural. "Küreselleşme Yerelleşme Etkileşimi Çerçevesinde Yerel Yönetimlerde Kalkınma Odaklı Yerel Sosyal Politikalar", (Ulusal Kalkınma ve Yerel Yönetimler IV. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri-2, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü, Ankara, 2009), 799-815.

- Şeker, Murat. Yerel Yönetimlerde Sosyal Bütçeyi İzleme Raporu, (İstanbul: Tesev Yayınları, Mart 2011).
- Şeker, Murat. Yerel Yönetimlerde Sosyal Bütçe Anlayışı, Figen Altuğ, Özhan Çetinkaya, Selçuk İpek (ed.), Mahalli İdareler Maliyesi Üzerine Yazılar, (Bursa: Ekin Yayınevi, 2010).
- Uslu Harun, ‘Sosyal Politika Açısından Belediyeler ve Sosyal Belediyecilik’, içinde Kemal Özden, (der.), Yerel Yönetimlerde Güncel Sorunlar ve Tartışmalar, (2013).